

Rodna Gruda

Slovensko rodoslovje

Objavljeno dne/Published on: 03.04.2014

Od kdaj? Od začetka človeštva. Samo da takrat ni bilo slovensko. Slovensko je, odkar si rečemo Slovenci. To pa zgodovinsko gledano še ni dolgo. A rodoslovje kljub temu tudi pri nas doživlja pravi razmah.

Rodoslovje je vedno spremljalo človeštvo in ga bo verjetno še dolgo. Naj ne bo odveč, da tu ponovim svojo razdelitev petih glavnih rodoslovnih obdobij. To so bila obdobja 1. nepismenosti, 2. pismenosti, 3. računalništva, 4. interneta in 5. genetike. Človek je o prednikih in sorodnikih vedno vedel vse, kar je potreboval. V najdaljšem obdobju – obdobju splošne nepismenosti – so vsi ali samo nekateri temeljito poznali sorodstvene odnose. To je bilo v skoraj vseh kulturah in družbenih ureditvah potrebno zaradi običajev in zakonov (dedovanja). Sicer so praktično v vseh dobah ljudje znali tudi tako ali drugače pisati, vendar je bilo to omejeno na izredno redke posameznike in se je, če sploh, uporabljalo samo za najvišji sloj. Pred nekaj sto leti, dvesto do tristo, je vsaj zasilno znal pisati že velik del prebivalcev Evrope, na drugih celinah manj. Takrat so se rodovniki tudi zapisovali. Zapisani ostanejo dlje od zapomnjenih. Zato zapomnjenih ni več, je pa nekaj zapisanih. To so skoraj izključno rodovniki višjega in najvišjega sloja.

Z internetom slovensko rodoslovje v svet

Med 'navadnimi ljudmi' se rodoslovje začne v devetnajstem in komaj še v osemnajstem stoletju. Odločilna prelomnica pa je računalnik. Ta se je začel naseljevati v naših domovih v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja. Pa še takrat so to bile skoraj izključno bolj ali manj globoke in široke raziskave posameznikov. Ostajale so kot prej ročno zapisane v krogu družine. Izmenjava rezultatov rodoslovnega dela je bila sicer bistveno lažja prek računalniških medijev, zares odprla pa se je šele z nastopom interneta. V računalniškem obdobju se začel oblikovati slovensko rodoslovje, v obdobju interneta pa je dobilo jasno razpoznavno obliko in več kot primerno vključenost v svetovno rodoslovje.

Od krožka do društva

Že pred internetno prisotnostjo slovenskega rodoslovja v svetu je prihajalo do klasičnih stikov in izmenjav med posamezniki in organizacijami. Organiziranost pa se je začela šele pred dobrimi dvajsetimi leti. Prva skupina rodoslovcev si je nadela ime Rodoslovni krožek. Ti so najprej iskali svoje mesto v leta 1992 ustanovljenem društvu Slovenski ščit. Ker tam ta krožek ni našel nič pričakovanega, se je skupina začela ločeno sestajati. Začeli so prirejati tematska predavanja in leta 1994 izdajati glasilo. 1995. je dejavnost krožka dobila tak obseg, da je bilo primerno ustanoviti društvo. Z ustanovitvijo Slovenskega rodoslovnega društva lahko govorimo tudi o formalnem začetku slovenskega rodoslovja.

Temeljni namen društva je bil od vsega začetka ustvarjati možnosti za čim lažje predstavljanje združenih rezultatov dela posameznikov in s tem tvorjenje slovenske referenčne rodoslovne datoteke. Ta je bila v prvih letih občasno objavljena v tiskanem referenčnem indeksu. Šele v obdobju interneta so referenčne datoteke zapustile svoja zasebna gnezda in poletele v brezmejno širjavo. Sliši se fantastično in pretirano, pa je vendar res.

Ponavljam, slovensko rodoslovje se je rodilo v dobi računalništva in postalo svetovno v dobi interneta. Našim prednikom ne bi želel odvzemati njihovih zaslug pri zapisovanju in izrisovanju rodovnikov. Številni ozavešeni posamezniki so opravili veliko delo in marsikdaj dosegali osupljive rezultate. Še vedno pa so to ostali družinski ali rodbinski rodovniki, ki so največkrat pokrivali po nekaj generacij prednikov in sorodnikov. Prav bi bilo, da omenimo društvo, ki je bilo že leta 1870 ustanovljeno na Dunaju, v naši takratni prestolnici. Torej bi lahko rekli, da je bilo tudi naše društvo. Če je bilo, je še danes, saj ima to društvo največjo strokovno knjižnico v Evropi. Toda ali je kdo na kakršen koli način že uporabljal to knjižnico in morebitne druge možnosti, ki jih to društvo nudi? Jaz zanj ne vem. Sam sem bil tam samo dvakrat. Ni bilo časa, da bi dobil pregled nad vsebino, kaj šele, da bi kaj od

razpoložljivega pritegnilo mojo pozornost. To (naše?) društvo bo kmalu staro okroglih 125 let in se je šele v zadnjih letih začelo ozirati po sodobnih načinih delovanja in poslovanja. Za kakih dvajset let jih je v sodobnem načinu dela z neverjetnimi individualnimi rezultati prehitel posameznik, dr. Felix Gundacker, ki šele zadnja leta ustvarja delovno skupino s pridruženimi sodelavci.

Slovensko – ameriško rodoslovno sodelovanje

Z omembo Avstrije nisem imel namena delati primerjav. Zanimivo je, da bi bile primerjave s sosedi ali oddaljenimi 'sorodniki' praktično nemogoče. Nobeno nacionalno reprezentančno društvo ne deluje na enak način. Kolikor se med seboj poznamo, smo po delovanju in rezultatih v Evropi še najbolj podobni Nemcem, v svetu pa Američanom. To nista obe Ameriki, to so ZDA. Slednje so dosegle tak razvoj rodoslovja, da so za seboj pustile nekdanje evropske prvake, Nemčijo, Francijo, Anglijo, in mnoge druge. Tudi ZDA so dobile novo rodoslovno podobo v obdobju računalništva in prav s tem in v tem so prehitele Evropo. Rodoslovje je v ZDA industrijska panoga.

Slovensko rodoslovje sledi evropskim in zlasti ameriškim vzorom in za njimi zaostaja komaj toliko kot druge evropske države.

Z ameriški kolegi so slovenski rodoslovci vzpostavili stik, ko je bil njihov krožek še v povojih. V ZDA je Albert Peterlin iz nič ustanovil Slovenian Genealogy Society. Društvo je postalo magnet za posebno populacijo. To so bili Američani, ki so se, podobno kot Albert Peterlin, prebudili v hotenju vedeti kaj več o svojem poreklu. V veliki večini to niso bili Slovenci, pač pa Američani, ki o Sloveniji niso vedeli ničesar, niso znali jezika in niso vedeli za slovenske organizacije v ZDA. Skoraj brez izjeme so bili potomci tistih Slovencev, ki so se v ZDA izseljevali pred in po prelomu stoletja. Njihovi starši ali stari starši so morda še vzdrževali občasne stike s sorodniki, njihova pradomovina pa ni bila Slovenija. Bila je Avstrija pod cesarjem Francem Jožefom.

Prvi raziskovalni koraki

In iz te populacije se v času računalništva in interneta dramijo posamezniki, ki jih prvi raziskovalni koraki v ZDA napeljejo v c. k. Avstroogrsko in prek te na Kranjsko, Spodnjo Štajersko, Koroško in Primorsko, torej v današnjo Slovenijo. Ob tem odkritju začnejo po spletu iskati Slovenijo in slovensko rodoslovje. In ga takoj najdejo. Pri vrhu Google zadetkov sta Slovenian Genealogy Society International in Slovensko rodoslovno društvo. Za nadaljevanje so potrebne sekunde. Odgovor na poizvedbo dobijo spraševalci isti dan.

Gradimo mostove

Med tema društvoma so se stiki na daljavo razvili v osebne stike, leta 2001 pa je prišlo do prvega enotedenskega obiska petdesetih Američanov v Slovenijo, na prvo mednarodno rodoslovno konferenco z naslovom Gradimo mostove (Bridging Our Worlds). Po nekaj letih premora je prišla druga skupina petdesetih udeležencev in leta 2013 tretja. Ta pa je štela že 81 udeležencev, ki so svoj obisk namenili izključno rodoslovnim raziskavam in iskanju krajev, ki so jih zapustili njihovi predniki. Tudi za ta obisk je bil pripravljen enotedenski program, mnogi pa so svoje bivanje podaljšali v Sloveniji ali še v drugih krajih Evrope. Po drugi konferenci so ameriški kolegi želeli, da slovenski predstavniki pridejo v ZDA in rodoslovje približajo tistim, ki zaradi različnih vzrokov ne morejo sami priti v Slovenijo. Leta 2009 je bil tak tridnevni obisk v Clevelandu, 2010. pa so tam postavili kopijo razstave rodovnikov, ki je bila pred tem postavljena na ogled v Ljubljani za udeležence konference. Leta 2012 so se zvrstili obiski v Vancouvru, Seattlu, Montani, Minnesoti, Chicagu in New Yorku.

Korenine oživljajo

Ob tem smo se prepričali, da se prava radovednost za rodoslovne raziskave rojeva izven klasičnega organiziranja 'slovenske' populacije. Te namreč že dolgo ni več. Tudi tisti, ki se držijo klasičnih prireditev, se starajo. Komaj jih še privabi glasba, ples, klobasa in potica. Mladih ni več. Jezik je davno pozabljen.

Zanimanje za rodoslovje in posledično za Slovenijo se ne generira v klasičnih združbah, kot so društva, klubi, in mnoge druge oblike organiziranosti. Spontano vzkali tam, kjer bi ga najmanj pričakovali. Tako zdaj Slovenijo organizirano, še več pa posamično ali v parih in skupinicah obiskujejo rodoslovci. Med njimi so tudi nekateri taki,

ki po svojih dosežkih izstopajo iz povprečja. Med posebej izpostavljenimi je senator Tom Harkin (po materi Berčič iz Suhe pri Škofji Loki), letalski konstruktor Joe Sutter (po očetu Suhadolc iz Dobrove) in večkratna astronautka Sunita Williams (po očetu Zalokar, po materi Gorenc). Omenjeni morda res najbolj izstopajo, ob njih pa so še številni ugledni predstavniki različnih področij. Pa ni važno, kako uspešen je potomec Slovencev v ZDA. Pomembno je, da se zavedamo povsem novega fenomena. Osipa se listje, oživljajo korenine. Nekatere tako močno, da obiščejo Slovenijo po večkrat. Charles Podominick (po očetu Podobnik in po materi Grad) je bil leta 2013 v Sloveniji šestič. Vedno z ženo, ki nima slovenskih korenin. Vsakič dlje. Tokrat šest tednov. Večino časa posveti rodoslovnim raziskavam in obiskovanju krajev in ljudi. Privaja se tudi jeziku. Še bo prišel. Njega ne omenjam samo kot rekorderja. Omenjam ga zato, ker je prav on povabil predstavnike Slovenskega rodoslovnega društva na nekajdnevni obisk letos maja v Minnesoto, da tamkajšnji skupini rodoslovcev predstavijo slovensko rodoslovje. Pred in po tem obisku pa se pripravljajo podobna srečanja še v drugih krajih, kjer je zaznavno zanimanje za slovensko rodoslovje. Vse kaže, da bo z obiska v Minnesoti nastala turneja po najmanj petih krajih v ZDA.

Na poti v genetiko

V zadnjih odstavkih je izpostavljeno sodelovanje z Američani, ne s Slovenci. Je treba posebej povedati, da Slovensko rodoslovno društvo v največji meri predstavlja slovensko rodoslovje? Kdor pozna življenje društev, bo težko našel takega, ki ima redna mesečna srečanja in vsak mesec tudi tematsko predavanje. Izdaja glasilo Drevesa. Seznam aktivnosti je precej daljši od omenjenega. Med aktivnostmi, ki so vse bolj prisotne med posamezniki in v društvu kot celoti, pa je genetika, v uvodu omenjena kot peto obdobje rodoslovja. O tem pa bi lahko pisal v nadaljevanjih. Slovensko rodoslovje je tu.

Peter Hawlina, Slovensko rodoslovno društvo

